

Kot kažejo izkušnje, se včasih s starimi starši lažje znajdejo in sporazumejo otroci oz. vnuki, tudi takrat, ko so že dementsni. Osnovnošolkama Nuši in Nataši se določene spremembe v začetni fazi demence pri babici ne zdijo problematične, celo obratno, zabavajo jih. Cirila do svojih vnukinj ostaja nežna ter prijetna še dolgo potem, ko je demenca že napredovala. Njihovo sožitje je posebno lepo razvidno iz naslednjega odlomka knjige (str. 139): »Kaj počnete?« je Manca spraševala naslednjega dne v telefonskem pogovoru. »Babici sva umili glavo,« je odvrnila Nuša. »Pa tudi preoblekli sva jo, vsa se je popacala s sladoledom. Dedi je rekel, da ji kupi slinček,« je pristavila Nataša. Muzanje v njenem glasu je dalo vedeti, da so dogajanje jemali s šaljive strani. Manca je vedela, da stvar ni smešna, a očitno se drugače dneva ni dalo preživeti. »Dediju likam srajco,« ji je odgovorila Nuša, ko jo je Manca vprašala, kaj počnejo to dopoldne. »Kaj?« je od presenečenja Manca skoraj padla pod mizo. »Ja, babi ne more, zato bom jaz zlikala perilo.« »Ne morem verjeti,« si je Manca rekla in odkimavala z glavo. Vedela je, da si doma Nuša zlika le najbolj osnovne stvari, danes pa je likala srajco. Prvič je pomislila, da ima mamina bolezen tudi pozitivne strani.

V poglavju Zadnja leta doma, so stvarno prikazane razmere, ko je Alzheimerjeva bolezen pri Cirili močno napredovala, hkrati pa je naglo pešal tudi njen mož Ivan. Manca je ob skrbi za starše in svojo družino, kljub podpori, ki jo je imela, zbolela. Dozorela je odločitev in mamu so odpeljali v dom za starejše. Tu se zgodba popolnoma ne konča, temveč se epilog nadaljuje z uvodom knjige, ki smo ga že prikazali.

Knjiga *Vsiljivka v družini* je več kot opis življenja z dementsnim svojcem, je živ prikaz odnosov, stisk in tudi lepih trenutkov družine z odraščajočimi otroki, ki ob vsakdanjih obveznostih požrtvovalno skrbi za svoje onemogle starše.

Težkim nalogam oskrbe starejših s hudimi oblikami demenc so svojci kos brez hujše škode na lastnem psiho-socialnem zdravje le, če so deležni podpore, bodisi družine, prijateljev ali skupin za samopomoč, kakršne so na primer Klubi svojcev, Spominčica in druge. Tako bodo kljub počenemu krožniku, ki na naslovnici knjige ponazarja dementsnega človeka, drugi krožniki ali življenja bližnjih ostali celi; razpoke se bodo sčasoma zacelile, »krožniki« pa bodo postali še lepši, bolj bleščeči in trdnejši kot kadarkoli prej.

Ksenija Ramovš

European Commission (2015). The 2015 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013–2060). V: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf (sprejem: 5. 9. 2015).

POROČILO EVROPSKE KOMISIJE O STARANJU ZA LETO 2015

Poročilo Evropske komisije iz maja 2015 predvideva, da bodo Evropejci v prihodnjih desetletjih živeli dlje in imeli manj otrok, zaradi česar bo prebivalstvo Evrope postalo bolj »sivo«. Delež delavcev, ki podpirajo upokojeno prebivalstvo, se bo do leta 2060 prepolovil. Dolgoročne napovedi v tem poročilu imajo opredeljen časovni okvir in določen obseg, zato se bodo lahko javnost in oblikovalci evropske politike lažje pripravili na pričakovane demografske izzive.

To je peto poročilo z dolgoročnimi projekcijami o učinkih staranja na družbo. Osvetljuje gospodarske, proračunske in družbene izzive. Pokriva 28 držav članic EU in Norveško v obdobju med letoma 2013 in 2060. Poročilo je nastalo kot odgovor Svetu za ekonomske in finančne zadeve, ki je Ekonomsko-političnemu odboru (EPC) leta 2012 naložil, da poglobljeno analizira in nadgradi najbolj pričakovane posledice, povezane s staranjem upoštevajoč

najnovejše projekcije Eurostata. Poročilo je v skladu z običajno prakso izdelala delovna skupina za področje staranja. Generalni direktorat za gospodarske in finančne zadeve je v poročilu priskrbel potrebne izračune in analize, medtem ko je demografske projekcije (EUROPOP2013) izvedel Eurostat.

Prvi del poročila govori o osnovnih demografskih in makroekonomskih predpostavkah. Drugi del zajema dolgoročne projekcije izdatkov, povezanih s staranjem prebivalstva na področju pokojnin, zdravstva, dolgotrajne oskrbe, izobraževanja in nadomestil za primer brezposelnosti. Tretji in četrti del poročila vsebujeta statistično analizo po posameznih evropskih državah in primerjavo kazalnikov.

DEMOGRAFSKE PROJEKCIJE: PREDVIDENE SO DRAMATIČNE SPREMEMBE V STAROSTNI STRUKTURI V EVROPSKI UNIJI

Demografski trendi kažejo, da se bo v naslednjih desetletjih dolgoročno spremenila starostna struktura prebivalstva v Evropski uniji predvsem zaradi sprememb v rodnosti, migracij in pričakovane življenjske dobe. Prebivalstvo EU se bo torej staralo. Povprečna pričakovana življenjska doba se bo v primerjavi s sedanostjo do leta 2060 povečala za kar 7,1 let za moške (na 84,8 let) in za 6 let za ženske (na 89,1 let). Migracije v EU bodo še naprej naraščale: do leta 2040 bo število migrantov naraslo na 1.364.000 migrantov, potem bodo migracije začele upadati, in sicer na 1.037.000 migrantov do leta 2060. Število prebivalcev se bo tako v EU kot na globalni ravni skupno rahlo povečalo: s 507 milijonov (leta 2013) na 526 milijonov ljudi do leta 2050, kar pomeni skoraj 5 % porast števila prebivalcev. V kar polovici držav članic Evropske unije (Bolgarija, Nemčija, Hrvaška, Španija, Litva, Latvija, Estonija, Madžarska, Poljska, Romunija, Slovenija, Slovaška in Portugalska)

se pričakuje upad števila prebivalstva. Vse skupaj bo vplivalo na ekonomska, proračunska in socialna vprašanja, kar bo politika morala upoštevati že sedaj.

DELEŽ »ODVISNIH STAREJŠIH« SE BO NA DOLGI ROK PODVOJIL

Delež ljudi v EU, ki so starejši od 65 let (t. i. odvisni starejši) bo v primerjavi z deležem prebivalstva med 15. in 64. letom narasel s sedanjih 27,8 % na 50,1 %. Število delovno sposobnih ljudi se bo s sedanjih štirih delovno sposobnih ljudi na vsako osebo, starejšo od 65 let, zmanjšalo na približno dve delovni sposobni osebi.

PREDVIDEVANJA TRGA DELOVNE SILE: PREDVIDEVA SE PORAST SKUPNEGA DELEŽA AKTIVNEGA PREBIVALSTVA, ŠE POSEBEJ STAREJŠIH DELAVCEV, ZARADI IMPLEMENTIRANIH POKOJNINSKIH REFORM

Na podlagi simulacijskega modela *CO-HORT* se predvideva, da se bo povečala stopnja delovno aktivnega prebivalstva, kar bo posebno opazno pri prebivalstvu, ki je starejše od 50 let. Predvideva se, da bo stopnja aktivnega prebivalstva za starostno skupino med 20. in 64. letom v Evropski uniji zrastle za 3,5 % (s 76,5 % v letu 2013 na 80,1 % do leta 2060). Predvideva se tudi, da se bo skupna stopnja aktivnega prebivalstva do leta 2060 pri ženskah dvignila za 6 %, pri moških pa za 1 %. Višja stopnja delovno aktivnega prebivalstva bo obenem z učinki izpeljanih pokojninskih reform odraz priliva mlajše generacije žensk na trg delovne sile. Posledično se bo postopoma zmanjševal prepad v zaposljivosti med spoloma v obdobju do leta 2060. Pri starejših delavcih se predvideva, da se bo najbolj povečala stopnja aktivnega prebivalstva v starostni skupini od 55 do 64 let; do leta 2060 naj bi v tej starostni skupini bilo približno 21 % aktivnih žensk in 10 % moških.

ZARADI NAVEDENIH DEMOGRAFSKIH SPREMEMB SE PRIČAKUJE OSLABITEV TRGA DELOVNE SILE

Celoten trg delovne sile (ljudi v starostni skupini med 20. in 64. letom) v Evropski uniji in v evro območju se bo po predvidevanjih stabiliziral med letoma 2013 in 2023. Med letoma 2023 in 2060 bo predvidoma število delovno aktivnih v Evropski uniji upadlo za 8,2 %, kar pomeni zmanjšanje za približno 19 milijonov aktivnih prebivalcev. V enakem obdobju se v evro območju predvideva upad za 9,2 % ali približno 14 milijonov delovno aktivnih ljudi.

PRIČAKUJE SE NADALJNI PORAST DELEŽA ZAPOSLENEGA PREBIVALSTVA

Pričakuje se, da se bo povečal delež zaposlenega prebivalstva (oseb med 20. in 64. letom starosti) v Evropski uniji, in sicer z 68,4 % v letu 2013 in 72,2 % v letu 2023 na 75 % zaposlenega prebivalstva v letu 2060. Za evro območje se pričakuje podobna rast deleža zaposlenega prebivalstva, in sicer naj bi bilo do leta 2060 zaposlenega 74,7 % prebivalstva.

ŠTEVILO ZAPOSLENIH SE BO NATO ZMANJŠALO

Projekcije v poročilu kažejo, da se bo zaposlenost v starostni skupini med 20. in 64. letom povečala na 215 milijonov v letu 2022, potem bo začela padati do 202 milijona zaposlenih do leta 2060. To pomeni padec za okoli 9 milijonov ljudi v obdobju med letoma 2013. in 2060. Negativna rast bo predvsem rezultat naglega staranja prebivalstva. Povečanje aktivnega prebivalstva (delavk in starejših delavcev), migracijski prilivi in predviden padec strukturne brezposelnosti bodo v manjši meri vplivali na zmanjšanje števila zaposlenih, ki se bo v obdobju med letoma 2023 in 2060 skupaj zmanjšalo za 13 milijonov.

PREDVIDEVA SE, DA BO SKOZI DALJŠE OBDOBJE OSTALA GOSPODARSKA RAST DOKAJ STABILNA

V celotni Evropski uniji bo letna rast povprečne stopnje bruto družbenega prihodka ostala dokaj stabilna, vendar precej nižja kot v prejšnjih desetletjih. Skozi celotno obdobje med letoma 2013 in 2060 se predvideva, da bo potencialni povprečni BDP približno 1,4 %. Glavni vir potencialne gospodarske rasti bo tako v EU kot v evrskem območju posledica produktivnosti delovne sile.

PRORAČUNSKA PREDVIDEVANJA: STARANJE PREBIVALSTVA BO POSPEŠILO JAVNO PORABO

Poročilo predvideva, da bo staranje postavilo javne finance v EU pred nove izzive. Učinki na javnih financah bodo vidni že v naslednjem desetletju. Predvidena je sprememba v odhodkih (pokojnine, zdravstvena oskrba, dolgoročna nega in izobrazba), ki so pogojeni s staranjem prebivalstva. Odhodki, na katere vpliva staranje prebivalstva, bodo do leta 2060 zavzemali skoraj 2 % bruto družbenega proizvoda. Ta vrsta odhodkov se bo v obdobju med letoma 2013 in 2060 povečala predvsem na račun odhodkov za zdravstveno oskrbo, ki naj bi se povečali za 0,9 %, in odhodkov za dolgotrajno oskrbo, ki naj bi se povečali za 1,1 %. Predvideva se, da se bodo do leta 2040 odhodki, pogojeni s staranjem, zviševali (do +0,8 %), po letu 2040 bodo ponovno začeli padati in se do leta 2060 vrnili na raven iz leta 2013. Pričakuje se, da bodo do leta 2060 odhodki za izobrazbo ostali nespremenjeni.

Poročilo ugotavlja, da kljub skupnim opisanim dolgoročnim projekcijam učinkov staranja na družbo obstajajo med posameznimi državami članicami velike razlike. Zmanjšanje celotnih odhodkov, povezanih s staranjem, se pričakuje v osmih državah (Hrvaška, Grčija, Latvija, francija, Danska, Ciper, Italija in

Španija). Za druge države (Bolgarija, Združeno kraljestvo, Madžarska, Poljska, Irska, Romunija, Litva, Estonija in Švedska) se bodo ti odhodki postopoma povečevali (do 2,5 % BDP). V preostalih 10 državah se pričakuje največja rast teh odhodkov, in sicer med 2,5 % in 6,8 %. Slovenija spada med države z največjo rastjo odhodkov, pogojenih s staranjem.

Razlike v odhodkih med državami članci obstajajo zaradi razlik v pokojninskih sistemih in učinkov že izvedenih pokojninskih reform, ki so bile izpeljane zaradi fiskalne vzdržnosti pokojninskih sistemov, kot sta denimo sprememba upokojitvene dobe in višina pokojnin. Predvideva se, da se bo do leta 2060 razmerje med povprečno pokojnino in povprečno plačo zmanjšalo v vseh državah članicah (razen v Luksemburgu) za približno 9 %, v nekaterih državah (Ciper, Poljska, Španija) pa celo do 20 %. Predvidevanja glede pokojnin upoštevajo predvsem nespremenjenost pokojninskih zakonodaj in riziko, ki v povezavi s tem ostaja v državah ... Če so bile trenutno v poročilu ocenjene kot prenizke ali upokojitvena doba kot previsoka, je poročilo predvidelo, da bi se to lahko izražalo v bodočih spremembah pokojninskih politik in v povečanju pritiska na pokojninske odhodke. Zaradi takšnih predvidevanj lahko opisane projekcije podcenijo prihodnje zapravljanje vlad držav članic. Kot naslednji pomemben riziko pri ugotavljanju vzdržnosti sistema poročilo obravnava delež upokojenecv v razmerju do prebivalcev, starejših od 65 let. V nekaterih državah članicah so se namreč povečale upokojitve zaradi nove možnosti predčasnega upokojevanja po zakonu. Ocena tega rizika je v poročilu lahko precejšena, če bodo države v prihodnje sprejemale reforme za omejitev teh učinkov.

V letošnjem poročilu je v primerjavi s poročilom iz leta 2012 predvideno manjše povečanje odhodkov, povezanih s staranjem. To velja za vse države, razen za Španijo, Latvijo

in Portugalsko. Nižje je zaradi dolgoročno zmanjšanih stroškov za pokojnino, kar se odraža kot učinek pokojninskih reform, in manj izraženega učinka staranja v EU po demografskih projekcijah. Poročilo je pomembno, saj prinaša natančno opredeljene in primerljive informacije o prihodnjih demografskih spremembah v Evropi. Politiki se bodo namreč morali soočiti z gospodarskimi, s proračunskimi in z družbenimi izzivi. Projekcije v poročilu kažejo, kje, kdaj in v kakšnem obsegu se bodo pritiski staranja povečali, ko se bo *baby boom* generacija upokojila, povprečna življenjska doba pa se bo še naprej povečevala.

Ana Vujović

Ulrike Pfeil, Raj Arjan, Panayiotis Zaphiris (2008). Age differences in online social networking – A study of user profiles and the social capital divide among teenagers and older users in MySpace. V: http://www.researchgate.net/publication/221955782_Age_differences_in_online_social_networking__A_study_of_user_profiles_and_the_social_capital_divide_among_teenagers_and_older_users_in_MySpace (sprejem: 2. 9. 2015)

UPORABA SPLETNIH DRUŽBENIH OMREŽIJ MED STAREJŠIMI IN NAJSTNIKI

Sledeča raziskava o uporabi spletnih družbenih omrežij med starejšimi in najstniki je bila leta 2008 izvedena v Angliji. Je nekoliko starejša, vendar je zanimiva, saj je v slovenskem prostoru o tem malo raziskovalnih prikazov, zato tukaj prikazujemo njene ključne ugotovitve.

Raziskava osvetljuje lastnosti in s starostjo povezane razlike med uporabniki *MySpace* ter različne načine, kako ti dve skupini uporabnikov oblikujeta in vzdržujeta socialni kapital v tej postavitvi. Raziskovalci so prepoznali razlike med vzorci najstnikov in starejših in s primerjavo teh dveh skupin prišli do pomembnih ugotovitev. Ker je bil proces avtomatiziran,